

Forskningen gir kunnskap om hva som støtter elevers leseutvikling. Praksisfortellingen under illustrerer hvordan god kunnskap kan omsettes til systematisk praksis.

Anette Dorthea Steinmo, leseløftlærer ved Hana skole, Sandnes kommune

Er det flere som kommer skjevt ut fra start?

Erfaringen min er dessverre at til tross for **mye** tilgjengelig og god forskning, fokus på god begynneropplæring og viktigheten av tidlig innsats, tidlig innsats midler på skolene og nå en ny lov, er det ikke uvanlig at elever høyt opp i trinn har utfordringer med avkoding. De tekniske leseferdighetene kommer for mange for sent på plass. Dette hører jeg andre lærere i kommunen fortelle også har jeg selv kartlagt seks klasser på 3.trinn og to klasser på 4.trinn de siste tre årene og avdekket dette. Det har forekommet at elever ikke gjenkjenner bokstaver så høyt opp, og det er et dårlig utgangspunkt for å få på plass lesing som grunnleggende ferdighet. Professor og forfatter Bjørn Arild Ersland sier det på denne måten i boka si FØRSTE KLASSE Det året vi lærte bokstavene: "Bokstaver er som skolissene du må lære å knyte. Hvis du bare vet hvordan de ser ut og ikke aner hvordan du knytter dem, så snubler du."(s.73)

Som lærer opplever jeg at forskning som gjøres kun delvis når ut i feltet og at arbeidet vårt i skolen ofte er tilfeldig og litt "hulter til bulter". Vi mangler system for kartlegging og kartleggingsverktøy. Etter nasjonale kartleggingsprøver på 3. og 5. trinn savner vi mer støttemateriell og en re-kartlegginger til bruk for å se effekt av tiltak. Vi opplever også at kartleggingsprøven fra Udir på 3.trinn kun delvis fungerer. Elevene har mulighet til å bare frese gjennom og det er uheldig. Vi bruker ikke disse prøvene på en god måte og jeg tror dessverre det gjelder for flere skoler. Skolen må bli bedre på systematikk, læringsfremmende tiltak fremfor aktiviteter, monitorering og loggføring. Vi tenker ikke helhetlig nok og må rydde i hva vi prioriterer og bygge bedre system for å kunne vurdere hvor hver enkelt elev befinner seg i sin utvikling. Vi må til enhver tid ha klar for oss hvor eleven er i sin leseutvikling og hva som trengs for å komme videre på veien til å bli en funksjonell leser.

Boka til Ersland tar mye som skjer rundt begynneropplæringen helt på kornet! Han gir leseren innblikk i et år der han er inne og observerer hvordan bokstavinnlæringen foregår i en 1.klasse. Ikke fra en høy krakk som forskeren i Salmer fra kjøkkenet, men en krakk han finner under vasken. Mye av det som skjer i og rundt det klasserommet er nydelig å lese, men også urovekkende. Skolehverdagen i boka er preget av tilfeldigheter og det tror jeg dessverre ikke er unikt for bare denne skolen.

Kartlegginger med Aski Raski tatt før høstferien på 3.trinn viser at det er mange som ikke har tekniske ferdigheter på plass. Begynneropplæringen på 1. og 2.trinn har tydeligvis ikke vært god nok. I motsetning til 1a som vi møter i Erslands bok har de hatt læreverk, Fabel, hatt utdannede lærere som har fulgt de siden 1.klasse og som har hatt lite fravær.

Tid for å tenke annerledes!

Jeg har en rektor som våger å tenke nytt og er åpen for å teste ut nye ting. Det får ting til å skje! Leseløftlærer er en nyoppretta stilling han har gjort mulig for meg i kommunen min. Mitt bidrag i denne lesekrisen har vært og er å påta meg et uttalt ansvar og bruke min lange erfaring i skolen til å drive med kun leseutvikling. Jeg påsto at jeg kunne klare å løfte alle elevene på 3. og 4. trinn, nesten hundre elever, sine tekniske leseferdigheter i ett og samme læringsfellesskap uten friske midler - om han våget å teste det. Det var mitt første store prosjekt som heldigvis gikk til seier og som har bidratt til en gladsak fra skolen. Videre at vi har implementert en ny modell som gir resultater og som andre lett kan ta i bruk. Vi har laget en gratis veileder! Det er tid for å dele! Det var faktisk mulig og andre har hell med vår metode! Constrained skills kan læres relativt raskt, mens unconstrained skills tar mer tid. Det stemmer med mine erfaringer.

Det jeg har gjort er å lage et sjølmekka og erfaringsbasert lesekurs og fått lærerne på lag. Noe som var helt avgjørende for å lykkes! Lesekurset Leseløft på 1-2-3! hadde fortsatt bare vært en god ide om ikke de ble med.

Kort fortalt er Leseløft på 1-2-3! et lesekurs i full klasse hvor **alle** elevene jobber på **sitt nivå** i et inkluderende læringsfellesskap. Hovedfokus ligger på avkoding, lese mer nøyaktig og raskere, *men også leseglede* og leseforståelse! **Alle** elevene løftes uten friske midler og modellen bidrar til kvalitetssikring av arbeidet vårt. Vi kartlegger, gjennomfører tiltak hvor alle kan jobbe i sin proksimale utviklingssone, også re-kartlegger vi for å se effekt for så igjen og iverksette videre tiltak. Det å bygge økt lesekapasitet er komplekst!

Det som trengs er tre komponenter:

- 1) et digitalt lesetreningstøytøy. Vi bruker AskiRaski.
- 2) aviser. Vi bruker Aftenposten Junior og
- 3) fersk og attraktiv litteratur. Rett bok til rett elev! Vi låner mye fra Sandnes bibliotek fordi boksamlingen på skolebiblioteket vårt er begrenset.

Det som er viktig for å få Leseløft på 1-2-3! godt implementert er at en lærer har hovedansvar, holder i trådene, og er med i klassene når lesekurset gjennomføres. Det innebærer tre ukentlige økter på 30 minutter.

Re-kartlegginger viser at effekten av lesekurset har vært god for **samtlige** elever. Alle leser både mer nøyaktig, raskere og evner å lese avisen fremfor å kun bla i den.

Kalde fakta som forteller oss om økt nøyaktighet og økt lesehastighet er fint, men det aller mest gledelige er at samtlige elever har økt leseselvtilitt, lesekondis, mestringstro og leseglede! De evner å lese konsentrert og fokusert i selvalgt litteratur. Hva elevene selv tenker har vært bra med lesestimuleringstiltak fra 3. og 4.trinn kommer fram i snakkebobler og nyhetsinnslag på Dagsrevyen 21 i forbindelse med besøk fra Kunnskapsministeren (12.mai 2025).